

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד

שעור מורה מוריני הרב יהודה גנס שליט"א שבת בהר ע"ד:

בדין קדושת שביעת בפירות נכרים [א]

א] הנה בשנת השבע נצטוינו מלבד איסור עבודת הארץ, לנהוג קדושת שביעת בפירות הארץ, דהיינו שלא לסחור בהם ולא להפסידם¹, וכן להפקירם ולבערם בעת הביעור. [ומדברי חכמים אסור לאכול ולהנות מספחים, וכן אסור להוציא פירות מהארץ לחו"ל].

ב] והנה בדין פירות שביעת הגדלים ביד גוי נחלקו האחרונים בדינם האם קדושת שביעת נוהגת בהם², [וכידוע נחלקו בזה בשעתו הב"י עם המבי"ט, ומנהג ירושלם עיה"ק ע"פ פסק ה"פאת השלחן" שלא לנהוג בהם קדו"ש, ומאידך החזו"א החמיר בזה].

ג] והנה בפאת השלחן כתב ב' טעמים בהיתר הפירות: א] די"ל דכיון ששביעת בזמן הזה אינה אלא מדרבנן³ דינה כסוריא שקנין הגוי בה מפקיע את קדושת הארץ. ב] דאף אם אין קנין לגוי להפקיע מידי קדושת הארץ, י"ל דכל זמן שהיא ביד הגוי אין בה את דיני קדושת הארץ, ומכיון שדין קדושת שביעת חל על הפירות בהיותם בקרקע, כל שהיו אז בידי הגוי שוב אינם מתחייבים אף אם הגיעו שוב לידי ישראל. ונ"מ רבתי בין ב' הטעמים, שלטעם הראשון שרי אף לישראל לעבוד בקרקע הגוי בשביעת, וכן אף בשאר השנים א"צ לעשר את פירות שגדלו ביד גוי אף שמירחם ישראל, ואילו לטעם השני אסור לעבוד בקרקע, ופירות שגדלו ביד גוי חייבים במעשר כל שמירחם ישראל⁴.

ולהלכה אף המקילים לא הקילו אלא כטעם השני, ולכו"ע לא שריא עבודת הקרקע והפירות חייבים במעשר, וכמשי"ת.

ד] דהנה בגמ' בגיטין סוף פרק ד' נחלקו אמוראי אם יש קנין לנכרי להפקיע מידי קדושת הארץ או לא, ולהלכה קיי"ל דאין קנין לגוי להפקיע מידי קדושת הארץ, ועל כן פירות שהגיעו לעונת המעשר ביד גוי, כל שמירחם ישראל חייבים במעשרות מן התורה, אולם בסוריא [לפי מאי דקי"ל דכיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש, ומדאורייתא אינה כא"י] יש קנין לגוי להפקיע מידי קדושת הארץ, והקונה פירות שגדלו שם בידי גוי אף שמירחם ישראל אינו צריך לעשרם.

ה] ובספר התרומות⁵ הסתפק בדין א"י בזה"ז, שאין בה וחובת תרומות ומעשרות מן התורה [לשיטתו] האם דינה כסוריא או לא. ופשטות דברי הרמב"ם⁶ והשו"ע⁷ מורים שנקטו שגם בזה"ז בא"י אין קנין לגוי להפקיע מידי קדושתה⁸.

¹ ולדעת הרמב"ן ישנה מצוה לאכול פירות שביעית.

² אולם בודאי לכו"ע אינם הפקר, שאין הגוי חייב להפקירם.

³ לדעת הרבה פוסקים.

⁴ כל זה לענין שאר השנים, אולם לענין שביעית אם אין בהם קדושת שביעית חייבים במעשרות כבשאר השנים [למחייבים בשאר השנים], ואם יש בהם קדושת שביעית הדבר תלוי בנידון נוסף, האם פטור הפירות בשביעית הוא משום קדושתם או משום דהוה הפקר. [דאם משום דהוה הפקר, הלא הגוי אינו חייב להפקיר].

⁵ הובאו דבריו בביאור הגר"א יור"ד של"א סו"ק ו'.

⁶ עיין בדבריו פ"א מתרומות א-י"ט.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

[ו] אולם ברמ"א⁹ כתב שנחלקו הראשונים אם חובת תרומ"ע בזה"ז מן התורה או מדרבנן, ונהגו כמ"ד שחובתם מדרבנן.
ודבריו צ"ע, דמאחר דממ"נ חייבים הפירות בתרומ"ע לכאור' אין נ"מ אם הוא מה"ת או מדרבנן, ואיך שייך מנהג לעשרם מדרבנן ולא מה"ת.
[ז] ובביאור הגר"א¹⁰ כתב שכוונת הרמ"א שנהגו בהם כדין סוריא שקנין הגוי מפקיע מידי מעשר, והקונה פירות שגדלו אצל הגוי אין צריך להפריש מהם אף אם מירחם ישראל, וע"כ היינו משום שתרומ"ע כיום חובתם רק מדברי סופרים.
[ח] אולם דברי הגר"א צע"ג¹¹ דברמ"א¹² כתב לגבי קונה פירות מגוי בשנת השמיטה שיפריש מהם מעש"ר ומעשר עני אם מירחם ישראל, ולפי דברי הגר"א הלא אין אין צריך לעשרם כלל, הרי להדיא שאין נוהגים באר"י כיום כדין סוריא¹³.
ובחזו"א¹⁴ האריך להוכיח שדעת הרבה מן הראשונים דלא כספיקו דסה"ת אלא דבאר"י לעולם אין קנין לגוי להפקיע מידי מעשר.
[ט] ולכאור' נראה דהסה"ת אזיל בזה לשיטתו, דהנה בטעם הדבר שתרומו"ע כיום אינם אלא מדרבנן כתב בסה"ת שהוא משום שמדאור' בטלה קדושת הארץ בגלות בית שני, אולם ברמב"ם כתב שקדושת הארץ לא בטלה כלל [ולא יהי צורך לקדשה שוב עם בנין בית שלישי], אלא דכיון דכתיב "בבואכם" ודרשי' בביאת כולכם לא נתחייבו בתרומו"ע בבית שני¹⁵.
ומעתה נראה שדברי סה"ת הם לשיטתו, דלשיטתו כיון שמדאור' בטלה קדושת הארץ כיום שוב מה בינה לסוריא, וי"ל שיש קנין לגוי להפקיע מידי קדושתה, אולם לרמב"ם שהארץ קדושה שוב קרינן בה "כי לי הארץ" – לי קדושת הארץ ואין כח בקנין הגוי להפקיע את קדושתה.
[י] ועל כן להלכה בודאי שאין היתר לעבוד בשביעית בקרקע הגוי, והקונה פירות שנגמרו ביד הגוי ומירחם ישראל חייבים בתרומות ומעשרות.

⁷ יו"ד ריש סימן של"א.

⁸ וכמש"כ בחזו"א שביעית סימן כ'.

⁹ יו"ד סי' של"א ס"ב.

¹⁰ שם ס"ק כ"ח.

¹¹ ובחזו"א [שם] הביא שהגר"א בביאור ירושלמי דמאי כתב להיפך.

¹² יו"ד של"א סי"ט.

¹³ ובדוחק י"ל שדברי הרמ"א שם נכתבו רק לסוברים שתרומו"ע בזה"ז מן התורה, וזהו שכתב "וי"א".

¹⁴ שם.

¹⁵ וענין בטור וב"י וביאור הגר"א ריש סי' של"א שהביאו את דיעות הראשונים בכל זה..